

TL 2076 Sibiryanın Etnik ve Sosyal Yapısı

Dr. Öğretim Üyesi Mustafa Can Teziç

1. Millet Olgusu ve Tarihsel Gelişimi

Latince bir terim olan “nasci” kelimesinden ortaya çıkan “nation· millet” terimi zaman içerisinde farklı anlamlarda kullanılmıştır. Geç Orta Çağ Avrupa üniversitelerinde “nation” kelimesi belirli bir bölgeden gelen öğrencilerin bütünü için kullanılırken, daha sonraları onsekizinci yüzyıl Fransası’nda bir ülkenin insanları için kullanılmaya başlanmıştır (kişinin sosyal statüsü göze alınmadan). 1789-93 yıllarında ise Fransa’da millî meclisin (assembly) kurulması ekonomik, politik ve sosyal ayrıcalıkların kaldırılması ile birlikte “nation· millet” kelimesi ülke yönetiminin modernizasyonu ve yönetimin rasyonalizasyonunu savunan liberal cumhuriyetçiler için kullanılmaya başlandı.

Nation kelimesinin tarihsel olarak kullanımına daha detaylı olarak bakarsak, Orta çağda Paris Üniversitesi’nde “nation” kelimesi *Nation de France, la fidele nation de Picardie, la venerable nation de Normandie, ve la constante nation de Germanie* gibi farklı yer ve bölgeler için kullanılmakta idi. Bu kullanımlarda “nation” kelimesi bir coğrafi konumlandırmadan biraz daha farklı olarak kullanılmakta idi. *Nation de France* İtalyanlar ve İspanyolları da içine alacak biçimde Roma dili konuşan insanlar için kullanılmakta ve *La fidele nation de Picardie* Hollandalılar için kullanılırken, *La venerable nation de Normandie* ise Kuzey Doğu Avrupa için kullanılmakta idi. *La constante nation de Germanie* ise İngiliz ve Almanları birlikte tanımlamakta idi.

On sekizinci yüzyıla gelindiğinde, “*nation*· millet” terimi çok daha farklı anlamlarda kullanılmaya başlandı. N. Machaveli Ghibelline *nation* derken, Montesque ise krallar, asiller ve ruhban sınıfı için “*nation*· millet” terimini kullanmıştır. D. Humme ise “*nation*·millet” kelimesini ortak özelliklere sahip bir grup insan için kullanmıştır. Diğer taraftan, Diderot and D’ Alembert “*nation*· millet” kelimesini bir yerde ve bir iktidarın yönetimi altında yaşayan insanların bütünü için kullanmıştır.

Aynı zamanda “*nation*· millet” kelimesi siyasî bir içerikte de olup siyasî erk sahibi kişilerin bütünü için kullanılmıştır. Örnek olarak “*nation*· milliyet” terimi 1711 yılında Szatmar barışında, savaşan taraflar olan Habsburg ve Venger’ler için kullanılmıştır. Fakat bu kullanımda “*nation*·millet” kelimesi bu bölgelerde yaşayan nüfus için değil sadece savaşan tarafların seçkinleri ve baronları için kullanılmıştır.

Bu kullanıma paralel olarak “*nation*· millet” kelimesi yine kilise hiyerarşisi içerisinde farklı mevkilerin tanımlanmasında da kullanılırken, 1884 yılında Estates

General of France altı “*nation*”dan oluşmakta idi.

Sonuç olarak, Fransız Devrimi (1789 - 1799) ile birlikte “*nation*- millet” kelimesi toplumdaki aristokratik, seçkin zümrelerin ötesinde, yeni idarî yönetim mantığı içerisinde tüm toplumu içine alacak bir biçimde kullanılmaya başlanmıştır.

“*Nation*-millet” kelimesinin modern kullanımı Avrupada yaşanan sosyal devinimler ve üretim teknolojisindeki gelişmeler sonucu toplumsal örgütlenmenin yeni ideolojisi olarak şekillenmiştir.

M. Guibernau’ ya göre sanayi devrimi ile birlikte insanlık yeni bir dönem içerisine girmiş ve toplumdaki ekonomik yapı değişmiştir. Bu değişme eş zamanlı olarak iş gücünün yeniden örgütlenmesine ve yaşam şeklinin de değişmesine yol açmıştır. Tüm bu değişimler sosyal yapıyı değiştirdiği gibi kişi ve devlet arasındaki ilişkiyi de yeniden belirlemiştir. Bu gelişmeler ışığında egemenlik, toplumu oluşturan bireylere geçerken, her bir birey devletin yönetiminde eşit söz hakkı kazanmıştır.

Monarşiden modern devlete geçiş ile birlikte politik egemenlik vatandaşların eline geçmiş, bu sosyal değişimin sonucunda da “*nation*- millet” iki eski fikri (bir bölgede bulunan insanlar topluluğu ile egemenliği elinde bulunduran insanlar topluluğunu) bir araya getirerek, bir toprak parçasında egemenliği elinde bulunduran insanlar grubu anlamını almıştır.

Bu anlayışın bir parçası olarak “*nation state* / millî devlet”, “*nationalism* / milliyetçilik” ve “*nation* / milliyet” kavramları iç içe geçmiş ve birbirlerini tamamlayan bir olgu haline gelmiştir. Yani millî devlet “*nation* -- millet” olgusunun modern zamanda örgütleyicisi konumunda iken, “*nationalism* --

milliyetçilik” ise bu yeni oluşumun ideolojisi konumundadır.

Bu yeni oluşum içerisinde “*nation*· millet” olgusu “national state·millî devlet” içerisinde kendi anlamını bulmaktadır. Yani, Avrupadaki bu gelişmeler eşliğinde “*nation*· millet” olgusu ortak bir kültür etrafında toplanan, aynı siyasî toprak parçasına aidiyet duyan, ortak bir geçmiş bilinci ve ortak bir gelecek ideali ile kendi kendini yöneten insanların bilinçli bütünlüğüdür şeklinde tanımlanabilir.

Literatürde bu tip bir millet oluşumu anlayışına Fransız modeli denmektedir. Bu anlayışa göre, “*nation*· millet”, belirli siyasî sınırlar içerisinde [doğum yeri (jus soli)] toplumsal bir sözleşme çerçevesinde, farklı kökenlerden gelen insanların ortak iradeleri ile oluşturmuş oldukları siyasî oluşumdur.

Renan kendi tanımlamasında siyasî sınırlar içerisinde varlık bulan millî aidiyet olgusunu “Ulus bir ruh, manevî bir ilke, bir beraber yaşama arzusu” şeklinde ortaya koymuştur. Renan’ın da öncüleri arasında bulunduğu bu tip bir milliyet anlayışı, temelini kendi egemenlik sınırları içerisinde gerçekleştirmiş

olduğu yaygın okullaşma ve okullarda ortak dil ve vatan sevgisi üzerine kurulu tarih anlayışı üzerine kurmuştur. Millî okullar yolu ile toplumun her kesimine ulaşan bu tip bir eğitim zaman içerisinde, yurttaşlarına içerisinde doğdukları ve belirli normlar içerisinde sosyalleşebilecekleri bir sosyal mekân oluşturmaktadır. Nitekim, Fransa'da 80'li yılların sonu ve 90'lı yılların başlarında yurttaşlık tanımının anayasada tekrardan tartışılması sırasında yurttaşlık kavramının "... gelecekte olacak bir bütünlümeden ziyade, önceden yaşanmış ielleşmiş bir bütünlüme (De Wenden 1998: 44)" olarak ele alınması bizlere belirli egemenlik sınırları içerisinde, ortak normlar içerisinde sosyalleşen bireylerin bir grup aidiyeti oluşturabileceklerini göstermektedir.

Literatürdeki bir diğer model ise, Alman modeli olarak anılan ve temel düşüncesini kan bağı (jus sanguinis), ortak dil, kültür ve etnisiteye dayalı bir cemaat'e (gemeinschaft) ait olma fikri üzerine oturtan anlayıştır. Bu anlayışa göre "*nation-millet*" kavramı, devletin dışında, kültürel bir bütünlük olarak algılanır. Diğer bir değişle, Alman ekolüne göre "*nation-millet*", etnografik bir dil ve kültür sahası içerisine doğan insanlar bütünüdür. Alman romantizmi etkisinde gelişen bu anlayış, "*nation-millet*" olgusunu tanrı vergisi kutsal bir olgu olarak değerlendirirken, Herder ve Schleiermacher gibi düşünürler tüm milletleri dünyada kendilerine ait özellikler ile yaratılmış birer kültürel organizma olarak algılanmaktadırlar.

Kaynak:

Tezi M.C. Rusya Federasyonu'nda Vatan Olgusunun Kimlik İnşasındaki Yeri: Tuva Medyasına Yansıyan Konular // Modern Türklük Araştırmaları Dergisi. 2015 Cilt 12, Sayı 1. S 49-73.